

Intézetünk munkatársai, Benei Bernadett és Tóth Gergely fordításában megjelent Bél Mátyás (1684–1749), a jeles történész–nyelvész–földrajztudós Ung vármegyéről szóló leírása, amely nagy országismertetésének, a *Notitia Hungariae novae* című műnek a részét képezi. A kötet mintegy „mellékterméke” annak a már korábban elkezdett és jelenleg OTKA-projekt keretében zajló vállalkozásnak, amelynek célja Bél Mátyás *Notitiájának*, illetve a *Notitia* kiadatlan részeinek kritikai edíciója. A projekt vezető kutatója Tóth Gergely, részt vevő kutatói: Benei Bernadett, Gőzsy Zoltán, és Jarmalov Rezső.

Ung vármegye leírása meglepően jól sikerült, különösen ha tekintetbe vesszük Bél vállalkozásának korlátait. A szerzőnek ugyanis nem minden vidékről sikerült összegyűjtenie a szükséges adatokat, hiszen lakóhelyéről, Pozsonyból igencsak nehéz volt a messzi Baranya, Békés vagy éppen Szabolcs vármegyéről információkat szereznie. Ung vármegyével azonban szerencséje volt: egy helyi birtokos, Pálóczi Horváth Ádám sietett a segítségre, és egy valóságos kis vármegyeleírást állított össze Bél számára, mégpedig annak kritériumai szerint. Ezt dolgozta át, s egészítette ki saját történeti kutatásaival, adataival, tapasztalataival a kiváló pozsonyi tudós, s az egybe gyűjtött anyag így egy adatgazdag s egyben választékos, barokkos szépségű művé alakult át. A leírásból megismerhető a helyi népesség életmódja, amelynek bemutatása túlmutat a sablonokon, de anekdoták, hiteles néphagyományok, népmondák is színesítik a szöveget. Emellett a régiót sújtó legkomolyabb problémák: az árvizek, a katonaság ellátásával járó terhek s a háborús pusztítások öröksége is kirajzolódnak a szövegből. Ung vármegye leírása tehát rétegzettségével, gazdag tematikájával, egyben meghökkentő őszinteségével és lényeglátásával pontosan megmutatja, mitől olyan jók és értékesek Bél Mátyás vármegyeleírásai.

Bél művének használatát tárgyi jegyzetek, a közreadók tanulmányai, illetve mutatók segítik.